

Dowody –pojęcie, rodzaje.
Przesłuchanie.
Przeszukiwanie.

Znaczenie regulacji dot. Dowodów dla procesu karnego

- Zgodnie z zasadą prawdy materialnej, uregulowanej w art. 2 § 2 k.p.k.: Podstawę wszelkich rozstrzygnięć powinny stanowić prawdziwe ustalenia faktyczne.
- Poznanie procesowe jest możliwe wyłącznie na podstawie dowodów, zaś czynności prowadzące do ich uzyskania muszą mieścić się w granicach, określonych przez przepisy k.p.k.
- Aby zrealizować cel postępowania, niezbędne jest wykazanie wszelkich istotnych faktów dla rozstrzygnięcia odpowiedzialności oskarżonego.

Pojęcie dowodu

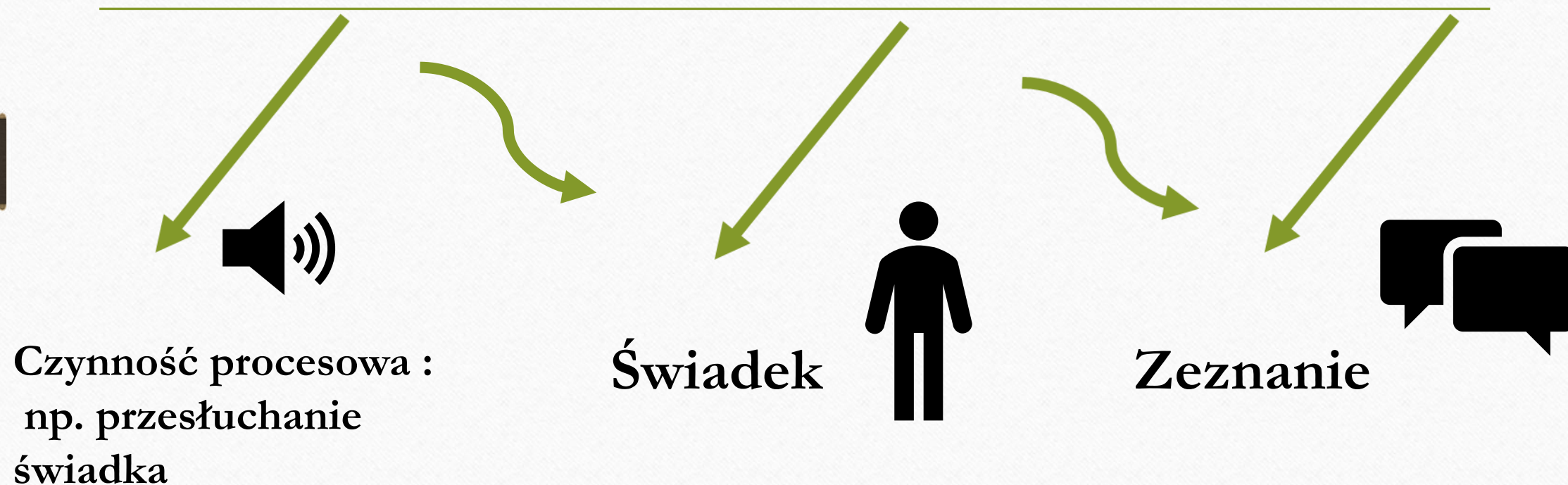
- *Każdy dopuszczalny przez prawo karne procesowe środek, służący dokonaniu ustaleń, mających znaczenie dla rozstrzygnięcia;*

(A. Gaberle, *Dowody w sądowym procesie karnym...*, Warszawa 2010, s. 23)

- W kwestiach irrelevantnych dla rozstrzygnięcia nie przeprowadza się dowodów;
- Dowód musi zostać wprowadzony do procesu, w oparciu o zasady uregulowane w k.p.k.

Wieloznaczność pojęcia dowodu

Wieloznaczność pojęcia dowodu

Najczęściej termin „dowód” jest przywoływany na oznaczenie:

Źródła dowodowego- źródło informacji o faktach; osoba lub rzecz, od której pochodzi dowód (np. świadek, ciało ludzkie, rzecz)

Środka dowodowego- informacja pochodząca od źródła dowodowego uzyskiwana w sposób przewidziany prawem; nośnik informacji o fakcie podlegającym udowodnieniu (np. nośnikiem informacji będzie zeznanie świadka, efekty przeszukania, czy oględzin);

Faktu dowodowego- dana okoliczność udowodniona za pomocą określonych źródeł i środków dowodowych, która sama w sobie stanowi dowód na istnienie innej okoliczności. JEST TO PRZEDMIOT DOWODU.

Źródło dowodowe a środek dowodowy

Osoba lub rzecz od której pochodzą informacje o faktach istotnych dla rozstrzygnięcia

- Oskarżony
- Świadek
- Biegły
- Rzecz lub miejsce
- Dokument

Informacje płynące ze źródła dowodowego w sposób określony w k.p.k.

- Wyjaśnienia
- Zeznania
- Opinia
- Cechy i właściwości
- Treść

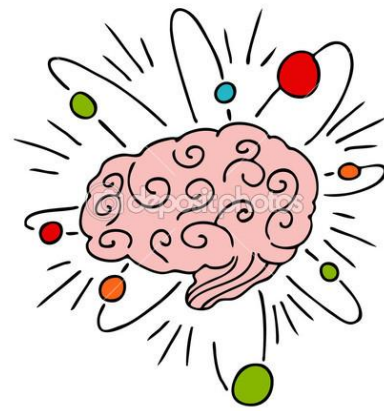
Pojęcie dowodu

Dowód to każdy dopuszczalny przez prawo karne procesowe środek służący ustaleniu okoliczności mających znaczenie dla rozstrzygnięcia.

T. Grzegorzczak, J. Tylman

- również ustawodawca niejednolicie posługuje się pojęciem dowodu – zob. art. 167, 199, 217 k.p.k.
- dowód to uzyskana zgodnie z prawem informacja pozwalająca na ustalenie okoliczności istotnej dla rozstrzygnięcia
- w zasadzie przedmiotem dowodu mogą być wyłącznie fakty, a jedynie wyjątkowo prawo – dot. to prawa obcego i międzynarodowego oraz szczegółowych norm technicznych

Systematyka dowodów

▶ Osobowe i rzeczowe

podział ze względu na rodzaj źródła dowodowego

- **Dowody osobowe** - pochodzą od człowieka (osoby żyjącej)
 - Świadek, oskarżony
 - Sposób przeprowadzenia – przesłuchanie
 - Środek dowodowy – zeznania, wyjaśnienia
- **Dowody rzeczowe** - rzecz w szerokim znaczeniu tego słowa
 - Przedmiot, miejsce, ciało człowieka
 - Sposób przeprowadzenia – oględziny
 - Środek dowodowy – cechy i właściwości rzeczy

▶ Pojęciowe i zmysłowe

kryterium treści środka dowodowego (treść informacyjna)

- **Dowody pojęciowe** - dowody zawierające treści intelektualne
 - Poznawane za pomocą zmysłów, ale organ procesowy dostaje je w gotowej formie
 - Oświadczenia wiedzy osobowych źródeł dowodowych, treść dokumentu, filmu
- **Dowody zmysłowe** - środek dowodowy oddziałuje na zmysły i dopiero w wyniku doznań zmysłowych powstaje treść pojęciowa
 - Poznanie dowodów rzeczowych, ich cech i właściwości poprzez oględziny

Systematyka dowodów – dowody ścisłe i swobodne

Podział ze względu na kryterium sposobu utrwalenia dowodu

- **Dowody ścisłe** - przeprowadzane w ściśle określony sposób i w ściśle określonej formie; bezwzględnie wymagany jako podstawa rozstrzygnięcia o winie i karze
- **Dowody swobodne** – nie ma potrzeby zachowywania wszystkich wymogów prawa dowodowego dotyczących sposobu przeprowadzania i dokumentowania czynności dowodowej. Mogą zostać wykorzystane przy rozstrzyganiu innych kwestii niż odpowiedzialność oskarżonego:
 - w zakresie decydowania o dopuszczalności postępowania karnego (wszcęcie, odmowa wszczęcia, umorzenie, pojęcie na nowo np. umorzonego dochodzenia)
 - w postępowaniach sprawdzających (np. badanie zasadności wznowienia postępowania)
 - w postępowaniach incydentalnych

"You're our only eye witness. Is this the very best you can do?"

Systematyka dowodów – dowody pierwotne i pochodne

Odległość od źródła dowodowego od dowodzonego faktu

(podstawa dla konturowania zasady bezpośredniości)

Pierwotne

- Tzw. dowód z pierwszej ręki
- Źródło dowodowe zetknęło się bezpośrednio z udowodnianym faktem
- Np. świadek naoczny, oryginał dokumentu

Pochodne

- Dowód z dalszego źródła
- Źródło dowodowe jest ogniwem pośrednim między źródłem pierwotnym a faktem dowodzonym
- Np. świadek ze słyszenia, protokoły zeznań, kopia dokumentu,

Nie mylić z dowodami bezpośrednimi i pośrednimi!!!

Dowody

BEZPOŚREDNIE

Dotyczą wprost faktu głównego.
Fakt główny= wszystkie okoliczności,
które związane są z ustawowymi
znamionami danego czynu zabronionego
np. art. 278 kk (kradzież)- zabór rzeczy,
zamiar bezpośredni

POŚREDNIE

Dotyczą faktu dowodowego
ubocznego.
Fakt uboczny= okoliczności
pozwalające wnioskować o fakcie
głównym (tzw. „poszlaki”) np. odciski
palców na narzędziu zbrodni

Poszlaka- fakt dowodowy uboczny.
Poszlaka tym się różni od dowodu bezpośredniego, że nie wskazuje na fakt główny, lecz jedynie pośrednio potwierdza ważne tezy dowodowe. Pojedyncza poszlaka upoważnia tylko do wniosku, że określony **fakt mógł zaistnieć, ale nie musiał**
(D. Gruszecka [w:] Proces karny, red. J. Skorupka, Warszawa 2017, s. 388).

Czynności dowodowe

Jest to czynność organu procesowego zmierzająca do :

→ **Poszukiwawcze czynności dowodowe**- w celu odszukania i ujawnienia śladów (dające się uchwycić i zidentyfikować zmiany w obiektywnej rzeczywistości, następstwa realizacji czynu przestępnego) oraz źródeł dowodów rzeczowych i osobowych oraz ich zabezpieczenia) -

Np. *przeszukanie, zatrzymanie rzeczy, poszukiwanie i list gończy*

→ **czynności ujawniające dowody**- w celu pozyskania środka dowodowego ze znanego już źródła dowodu (*przesłuchanie, oględziny, odczytanie, eksperyment procesowy*)

→ **czynności kontrolujące dowody** – w celu oceny wiarygodności i przydatności procesowej środka dowodowego konfrontacja, porównanie oryginałów dowodów rzeczowych, ponowienie czynności dowodowej

Art. 167 k.p.k.

- „Dowody przeprowadza się na wniosek stron albo z urzędu”

Etapy wprowadzania dowodów do procesu

1. Wniosek dowodowy
2. Dopuszczenie dowodu
3. Przeprowadzenie dowodu

Wniosek dowodowy złożony w formie pisemnej musi odpowiadać:

- **Ogólne wymogi** pisma procesowe- warunki formalne (art. 119 k.p.k.):
 - 1) **oznaczenie organu**, do którego jest skierowane, oraz **sprawy**, której dotyczy;
 - 2) **oznaczenie** oraz **adres wnoszącego** pismo;
 - 3) **treść** wniosku lub oświadczenia, w miarę potrzeby z uzasadnieniem;
 - 4) **datę** i **podpis** składającego pismo.
- Nie spełnia wymogów formalnych → art. 120 k.p.k. (wezwanie do usunięcia braków formalnych w terminie 7 dni).

Wprowadzanie dowodów do procesu – inicjatywa stron

Wniosek dowodowy strony skierowany do organu prowadzącego postępowanie

Dopuszczenie przez organ procesowy dowodu wnioskowanego przez stronę

Organ procesowy przeprowadza dowód wnioskowany przez stronę

- Wniosek dowodowy – żądanie strony przeprowadzenia określonego dowodu
- Sposób wprowadzenia dowodów do procesu charakterystyczny dla procesu kontradyktoryjnego
- wniosek dowodowy nie zawsze musi być wnioskiem o przeprowadzenie dowodu, może on także zmierzać do wykrycia lub oceny właściwego dowodu
- Forma:
 - Ustna do protokołu – art. 169

Pisemna – art. 119 § 1 i 169

- Uwzględnienie – w formie zarządzenia
- **ALE jeżeli wniosek dowodowy został złożony na rozprawie a inna strona się mu sprzeciwia, o dopuszczeniu dowodu decyduje sąd postanowieniem (art. 368)**
- postanowienie niezaskarżalne i nie wymaga uzasadnienia
- Jeżeli strona złożyła wniosek dowodowy organ ma obowiązek rozstrzygnąć w przedmiocie tego wniosku.
- Przesłanki oddalenia wniosku dowodowego – art. 170 § 1

Czynność dowodowa jest zawsze czynnością organu procesowego

Przyczyny oddalenia wniosku dowodowego (art. 170 § 1 kpk):

- 1) przeprowadzenie dowodu jest niedopuszczalne;
- 2) okoliczność, która ma być udowodniona, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy albo jest już udowodniona zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy;
- 3) dowód jest nieprzydatny do stwierdzenia danej okoliczności;
- 4) dowodu nie da się przeprowadzić;
- 5) wniosek dowodowy w sposób oczywisty zmierza do przedłużenia postępowania;
- 6) wniosek dowodowy został złożony po zakreślonym przez organ procesowy terminie, o którym strona składająca wniosek została zawiadomiona.

UWAGA NA § 1a ! Nie można oddalić wniosku dowodowego na podstawie § 1 pkt 5 lub 6, jeżeli okoliczność, która ma być udowodniona, ma istotne znaczenie dla ustalenia, czy został popełniony czyn zabroniony, czy stanowi on przestępstwo i jakie, czy czyn zabroniony został popełniony w warunkach, o których mowa w art. 64 lub art. 65 Kodeksu karnego, lub czy zachodzą warunki do orzeczenia pobytu w zakładzie psychiatrycznym na podstawie art. 93g Kodeksu karnego.

§ 2. Nie można oddalić wniosku dowodowego na tej podstawie, że dotychczasowe dowody wykazały przeciwieństwo tego, co wnioskodawca zamierza udowodnić.

§ 3. Oddalenie wniosku dowodowego następuje w formie postanowienia

Współcześnie coraz częściej dopuszcza się możliwość na poszukiwania dowodów przez podmioty nieinstytucjonalne

- **Dowody prywatne**- każdy środek dowodowy zgromadzony, wyszukany, zebrany, utrwalony, stworzony, zamówiony lub zabezpieczony przez podmiot prywatny dla celów postępowania karnego, niezależnie od tego, czy w czasie, kiedy dany dowód został zebrany, toczyło się postępowanie karne, co do czynu, którego dotyczy dowód.
- **Art. 393 § 3 k.p.k.**- możliwość przeprowadzenia dowodów z **dokumentów** prywatnych, które powstały poza postępowaniem karnym (np. notatki, prywatne listy)
- **„prywatna opinia biegłego”**- nie jest to opinia biegłego w procesowym znaczeniu, ponieważ biegłego może powołać jedynie organ postępowania.

Zakazy dowodowe

Konsekwencją naruszenia zakazu jest dyskwalifikacja czynności dotkniętej tym uchybieniem.

Informacje i ślady uzyskane wbrew zakazom dowodowym nie mogą stanowić dowodu, na którym oparte zostanie rozstrzygnięcie organu.

Np. zakaz przesłuchania jako świadka duchownego co do faktów, o których dowiedział się przy spowiedzi, zakaz przesłuchania obrońcy (art. 178 k.p.k.), art. 180 kpk.

Zakazy dowodowe

Zakazy dowodowe- są to normy zabraniające przeprowadzania dowodu w określonych warunkach lub stwarzające ograniczenia w pozyskiwaniu dowodów.

- Każdy zakaz dowodowy powoduje zmniejszenie szans wykrycia dowodu, a więc jest **odstępstwem od zasady prawdy materialnej** (wyrażonej w art. 2 par 2 k.p.k.) ;
- Ich obowiązywanie jest jednak niezbędne, w celu ochrony wartości ważniejszych niż sam interes wymiaru sprawiedliwości.
- Chronią one m.in. Wolność, godność, prywatność, zaufanie do przedstawicieli zawodów zaufania publicznego.

Biegły

- Biegły – osoba **posiadająca specjalną wiedzę w jakiejś dziedzinie nauki (sztuki)** lub szczególne umiejętności na specjalistycznym poziomie.
- Wiadomości specjalne – wykraczające poza przeciętne i praktyczne.
- Biegłym może być osoba, instytucja naukowa lub specjalistyczna
- Rodzaje biegłych:
 - biegli sądowi – wpisani na listę prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego
 - biegli *ad hoc* – art. 195 k.p.k.; każda osoba, o której wiadomo, że ma odpowiednią wiedzę w danej dziedzinie
- Organ prowadzący postępowanie ma obowiązek zasięgnąć opinii biegłego albo biegłych, jeżeli **stwierdzenie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy wymaga wiadomości specjalnych.**

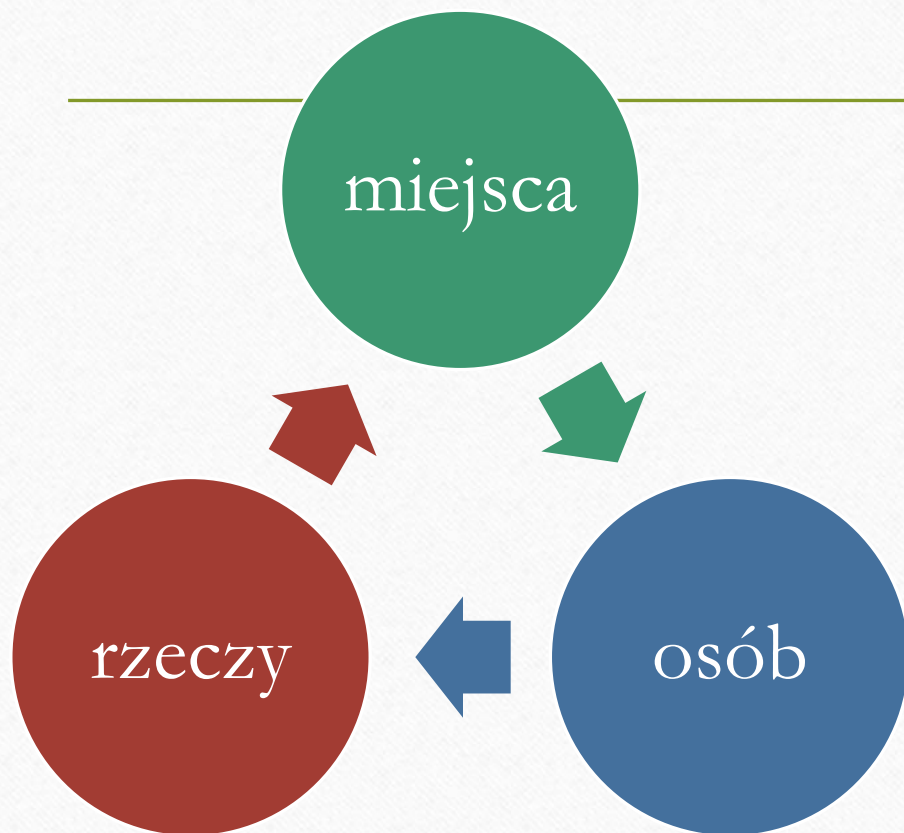

Powołanie biegłego

- Biegłego powołuje **organ prowadzący postępowanie**
 - **wyjątek!** w przypadku konieczności wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego biegłych powołuje sąd lub prokurator (w postępowaniu przygotowawczym)
- Właściwy organ wydaje **postanowienie**, w którym należy wskazać:
 1. imię, nazwisko i specjalność biegłego lub biegłych, a w wypadku opinii instytucji, w razie potrzeby, specjalność i kwalifikacje osób, które powinny wziąć udział w przeprowadzeniu ekspertyzy (→ kogo powołujemy)
 2. przedmiot i zakres ekspertyzy, ze sformułowaniem w miarę potrzeby pytań szczegółowych (→ co biegły ma badać)
 3. termin dostarczenia opinii
- Art. 198 § 1 k.p.k. – w zakresie niezbędnym do wydania opinii biegłemu udostępnia się akta sprawy.
- Opinia biegłego może być ustna lub pisemna. Biegłych można przesłuchać lub konfrontować

Oględziny

Oględziny osób lub badania ciała, które mogą wywołać uczucie wstydu powinna dokonać osoba tej samej płci.

Poddanie się oględzinom to jeden z obowiązków dowodowych oskarżonego – art. 74 § 2 pkt 1

Oględziny świadka – art. 192 § 1

Por. art. 186 § 2

W toku oględzin można dokonywać innych czynności dowodowych np. przesłuchań.

Oględziny i otwarcie zwłok

Obligatoryjne gdy zachodzi podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci. Oględzin dokonuje sąd, w postępowaniu przygotowawczym prokurator, a w wypadkach niecierpiących zwłoki - Policja z obowiązkiem niezwłocznego powiadomienia prokuratora.

Oględzin zwłok dokonuje się w miejscu ich znalezienia. Do czasu przybycia biegłego oraz prokuratora lub sądu przemieszczać lub poruszać zwłoki można tylko w razie konieczności.

Otwarcia zwłok dokonuje biegły lekarz w miarę możliwości z zakresu medycyny sądowej w obecności prokuratora lub sądu.

Eksperyment procesowy

- Eksperyment procesowy – przeprowadzany przez organ prowadzący postępowanie i jest samodzielną czynnością dowodową.
 - Eksperyment procesowy należy odróżnić od eksperymentu dokonywanego przez biegłego w ramach przeprowadzanych badań niezbędnych do wydania ekspertyzy (opinii).
- Dowód z eksperymentu ma szczególny, ograniczony charakter. Eksperyment i jego wyniki mogą świadczyć tylko o teoretycznej możliwości, a nie o rzeczywistym fakcie. Eksperyment ma na celu sprawdzenie w sposób doświadczalny czy badane zdarzenie lub podawany jego przebieg były w ogóle możliwe. Dlatego eksperyment powinien być przeprowadzany w warunkach zbliżonych do tych, które istniały w czasie i miejscu badanego zdarzenia. Tyczy to także pory dnia, warunków atmosferycznych itp. (por. wyrok SA w Krakowie z 4.09.2013 r., II AKa 97/13).
- Dwa rodzaje eksperymentu:
 - 1. w formie doświadczenia
 - 2. w formie odtworzenia przebiegu zdarzenia lub jego fragmentu

Przesłuchanie

- Sposób przeprowadzenia dowodu z zeznań lub wyjaśnień.
- Etapy przesłuchania:
 1. swobodna rozmowa – zebranie ogólnych informacji, uprzedzenie o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych **zeznań** (uprzedzić o art. 233 § 1 k.k. należy przed zapytaniem o dane personalne)
 2. przesłuchanie wstępne – pytanie o imię, nazwisko, stosunek do stron, wiek, miejsce zamieszkania
 3. zeznania spontaniczne – nieskrępowana wypowiedź osoby przesłuchiwanej w granicach celu tej czynności
 4. pytania uzupełniające, wyjaśniające i kontrolujące
- Kogo można przesłuchać?
 - świadka
 - oskarżonego
 - biegłego

Zakazy związane z przesłuchaniem:

- Zakaz zadawania osobie przesłuchiwanej pytań **sugerujących treść odpowiedzi**,
- **Niedopuszczalne jest:**
 - 1) wpływanie na wypowiedzi osoby przesłuchiwanej za pomocą przymusu lub groźby bezprawnej;
 - 2) stosowanie hipnozy albo środków chemicznych lub technicznych wpływających na procesy psychiczne osoby przesłuchiwanej albo mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji jej organizmu w związku z przesłuchaniem,

→ ZEZNANIA ŚWIADKA/ WYJAŚNIENIA PODEJRZANEGO ZŁOŻONE W WARUNKACH WYŁĄCZAJĄCYCH SWOBODĘ WYPOWIEDZI NIE MOGĄ STANOWIĆ DOWODU!!!!

Szczególne formy przesłuchania:

- **konfrontacja** (art. 172 k.p.k.)
- **okazanie** (art. 173 k.p.k.)

OKAZANIE

- Pokazanie osobie przesłuchiwanej innej osoby, jej wizerunku lub rzeczy celem rozpoznania.
- Okazanie – pośrednie, bezpośrednie, puste (wśród okazywanych rzeczy/osób nie ma przedmiotu rozpoznania), jawne, tajne
- Procesowe wymogi prawidłowości okazania:
 - wyłączenie sugestii (np. osoby przybrane do okazania muszą być podobnej postury, mieć podobny kolor włosów itp. do osoby rozpoznawanej);
 - okazywanie osoby w grupie co najmniej 4 osób.
- Czynność niepowtarzalna

KONFRONTACJA

- „Stawienie sobie do oczu” osób, których oświadczenia dowodowe (wyjaśnienia, zeznania) są sprzeczne, celem ich wyjaśnienia.
 - konfrontacja pośrednia – odczytanie zeznań/wyjaśnień innej osoby w trakcie przesłuchania
- Czynność fakultatywna – organ procesowy może przeprowadzić konfrontację, jeżeli uzna, że przyczyni się to do prawidłowego ustalenia stanu faktycznego
- Konfrontować można oświadczenia dowodowe świadków, współoskarżonych, biegłych specjalistów.
- Art. 172 k.p.k. zabrania konfrontacji ze świadkiem anonimowym.

Przesłuchanie podejrzanego

Brak obowiązku dowodzenia swojej niewinności ani dostarczania dowodów na swoją niekorzyść. Ciężar dowodu spoczywa po stronie oskarżyciela zatem podejrzanym/oskarżony nie musi dowodzić swojej niewinności.

Odmawiając odpowiedzi na pytanie nie musi podawać powodu.

Zasady przesłuchania:

- musi odbywać się w warunkach stwarzających możliwość swobodnej wypowiedzi,
- trzeba najpierw umożliwić swobodne wypowiedzenie się w granicach określonym celem czynności, a dopiero potem można zadawać pytania,

Przesłuchanie na etapie postępowania przygotowawczego:

a) **wstęp:**

- ustalenie tożsamości i powiadomienie w jakim charakterze będzie przesłuchiwany;
- ~~Jeśli jest to pierwsze przesłuchanie: pouczenie o uprawnieniach z art.. 300 k.p.k. na piśmie do podpisu (prawie do składania i odmowy składania wyjaśnień, odmowy odpowiedzi na pytania, składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia) w sądowym~~

b) **przedstawienie zarzutów**

c) **przesłuchanie na temat danych osobowych**

d) **przesłuchanie właściwe (na temat zarzutu)**

e) **przesłuchanie uzupełniające (dodatkowe pytania celem wyjaśnienia/ skontrolowania)**

Przesłuchanie oskarżonego podczas rozprawy głównej

1. Przewodniczący po przedstawieniu zarzutów oskarżenia, poucza o prawie składania wyjaśnień, odmowie składania wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania, prawie do składania wniosków dowodowych i konsekwencji ich nieskładania, o przesłankach prowadzenia rozprawy pod nieobecność oskarżonego, uprawnieniu do złożenia wniosku o pisemne uzasadnienie wyroku.
2. Następnie przewodniczący pyta go czy przyznaje się do zarzucanego mu czynu i czy chce złożyć wyjaśnienia jeśli tak to jakie.
3. Następuje przesłuchanie według reguł ogólnych.
4. Po przesłuchaniu poucza się go o prawie do zadawania pytań osobom przesłuchiwanym oraz składania wyjaśnień co do każdego dowodu.

Przesłuchanie oskarżonego

- Art. 175 § 1 – oskarżony ma prawo składać wyjaśnienia, może odmówić składania wyjaśnień lub odmówić odpowiedzi na poszczególne pytania. Ponadto składanie fałszywych wyjaśnień nie jest przestępstwem.
- Forma składania wyjaśnień – co do zasady ustna, ale w **postępowaniu przygotowawczym** podejrzany może, za zgodą organu procesowego, złożyć wyjaśnienia w formie pisemnej (PRZY ZACHOWANIU WYMOGÓW Z PRZEPISU ART. 176 K.P.K.).

Świadek w procesie karnym

- Świadek w k.p.k. występuje w dwóch znaczeniach:
 1. świadek czynu – osoba, która była świadkiem przestępstwa (np. art. 40 § 1 pkt. 4 k.p.k.)
 2. świadek w znaczeniu procesowym – osoba wezwana w tym charakterze (art. 177 § 1 k.p.k.)
- W charakterze świadka można również przesłuchać m.in. specjalistów przybranych do oględzin, osoby, które przeprowadzały wywiad środowiskowy.
- Środkiem dowodowym co do zasady są zeznania. Niekiedy świadek może stać się przedmiotem oględzin i badań, czyli może dostarczyć innych środków dowodowych. Można go – za jego zgodą – poddać oględzinom ciała i badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu (art. 192 § 4 k.p.k.)
 - Jeżeli karalność czynu zależy od stanu zdrowia pokrzywdzonego, jest on obowiązany poddać się badaniom. Nie dotyczy to osób, które mogą odmówić składania zeznań.
- Jeżeli istnieje wątpliwość co do stanu psychicznego świadka, rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania spostrzeżeń sąd lub prokurator może zarządzić przesłuchanie świadka z udziałem biegłego psychologa (art. 192 § 2 k.p.k.).
- Przed przesłuchaniem od świadka odbiera się przyrzeczenie (w postępowaniu sądowym). Wyjątki (osoby, od których nie odbiera się przyrzeczenia) – art. 189 k.p.k.

Obowiązki świadka, skutki niedopełnienia obowiązków

OBOWIĄZKI

1. Stawienie się na wezwanie (art. 177 § 1 k.p.k.)
 - wyjątek – art. 177 § 2 k.p.k.
2. Złożenie zeznań (art. 177 § 1 k.p.k.) lub poddanie się badaniom (art. 192)
 - niektóre osoby są zwolnione z obowiązku składania zeznań (art. 182 k.p.k.) albo nie mogą być świadkiem (art. 178 k.p.k.)
 - obowiązkiem świadka jest również złożenie przyrzeczenia chyba że zachodzą przesłanki wskazane w art. 189
3. Mówienie prawdy i niezatajanie prawdy (art. 233 § 1 k.k. w zw. z art. 188 § 1 i 190 § 1 k.p.k.)

SKUTKI NIEDOPEŁNIENIA

1. Pieniężna kara porządkowa w wysokości do 3.000 zł. Można również zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie świadka (art. 285 § 1 k.p.k.)
2. Bezpodstawne uchylanie się od złożenia zeznania – pieniężna kara porządkowa do 3.000 zł. Uporczywe uchylanie się od złożenia zeznania – **kara porządkowa aresztu do 30 dni** (art. 287 § 1 i 2 k.p.k.)
3. Odpowiedzialność karna za przestępstwo z art. 233 § 1 k.k.
 - warunkiem jest pouczenie świadka albo odebranie przyrzeczenia

Uprawnienia świadka

1. Prawo do odmowy składania zeznań (art. 180, 182 k.p.k.)
2. Prawo do odmowy odpowiedzi na pytanie w sytuacji, gdy odpowiedź mogłaby narazić świadka lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność karną (art. 183 § 1 k.p.k.)
3. Prawo do wniesienia o zwolnienie z obowiązku składania zeznań lub odpowiedzi na pytanie, jeżeli świadka z oskarżonym łączy szczególnie bliski stosunek osobisty (art. 185 k.p.k.)
4. Prawo żądania przesłuchania na rozprawie z wyłączeniem jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę świadka lub osobę dla niego najbliższą (art. 183 § 2 k.p.k.)
5. Prawo do ustanowienia pełnomocnika, jeżeli wymaga tego jego interes w toczącym się postępowaniu (art. 87 § 2 k.p.k.)
6. Zwrot zarobku lub dochodu utraconego z powodu stawieństwa na wezwanie organu (art. 618b § 1 k.p.k.)

Art. 300 § 3 k.p.k. – przed pierwszym przesłuchaniem poucza się świadka o jego uprawnieniach i obowiązkach określonych w art. 177 – 192a k.p.k. oraz o dostępnych środkach pomocy, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka.

W postępowaniu sądowym – art. 191 § 2

Prawo do odmowy składania zeznań (art. 182 k.p.k.)

- Przysługuje:

1. osobom najbliższym dla oskarżonego
2. byłym małżonkom oraz byłym przysposobionym i przysposabiającym
3. świadkowi, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżonym (podejrzanym) o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem, w którym zeznaje

- Prawo do odmowy składania zeznań jest ustanowione w interesie świadka, nie w interesie oskarżonego. Chroni świadka przed możliwością dostarczenia dowodów niekorzystnych dla siebie (§ 3) lub dla osób najbliższych (§ 1).

- Z uprawnienia z art. 182 k.p.k. można skorzystać przed rozpoczęciem pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym. Poprzednio złożone zeznanie nie może stanowić dowodu ani zostać odtworzone.

- protokoły oględzin ciała podlegają ujawnieniu niezależnie od odmowy składania zeznań.

Różne sposoby przesłuchania świadka

- Świadek małoletni – art. 171 § 3
- Świadek małoletni pokrzywdzony – art. 185a
 - poniżej 15 roku życia
 - powyżej 15 roku życia – art. 185a § 4
- Małoletni świadek z art. 185b
- Pokrzywdzony-świadek w sprawach o przestępstwa z art. 197-199 – art. 185c
- Świadek incognito (anonimowy) – art. 184
- Świadek koronny - ustawa o świadku koronnym (por. dowody niekonwencjonalne)

Świadek małoletni w procesie karnym

Ogólna zasada ART. 171 PAR 3 → jeżeli osoba przesłuchiwana nie ukończyła 15 lat, czynności z jej udziałem powinny być dokonywane w miarę możliwości w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, chyba że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie.

Szczególne warunki przesłuchania małoletnich poniżej 15 lat w procesie karnym z uwagi na rodzaj przestępstwa będącego przedmiotem postępowania

art. 185a

POKRZYWDZONY

- popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej,
- przeciwko wolności
- przeciwko wolności seksualnej i obyczajności
- przeciwko rodzinie i opiece

ŚWIADEK

- popełnionych z użyciem przemocy lub groźby jej użycia;
- przeciwko wolności seksualnej i obyczajności
- przeciwko rodzinie i opiece

Świadek małoletni w procesie karnym

Przesłuchuje się go **tylko jeżeli jego zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy i tylko raz**

Ponowne przesłuchanie
wyjątkowo dopuszczalne, gdy:

wyjdą na jaw istotne okoliczności, których wyjaśnienie wymaga ponownego przesłuchania;

żąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania

- art. 185a § 2 k.p.k. – oskarżonemu, który nie ma obrońcy z wyboru, sąd wyznacza obrońcę z urzędu

Przesłuchanie przeprowadza **sąd** na posiedzeniu z udziałem biegłego psychologa. Mogą w nim uczestniczyć:

prokurator, obrońca, pełnomocnik pokrzywdzonego, osoba pełnoletnia wskazana przez pokrzywdzonego, osoba sprawująca stałą pieczę nad pokrzywdzonym, jeżeli nie ogranicza to swobody wypowiedzi

Na rozprawie odtwarza się zapis obrazu i dźwięku oraz odczytuje protokół przesłuchania

Świadek małoletni w procesie karnym

art. 185a k.p.k.

- Pokrzywdzonego, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat przesłuchuje się w warunkach określonych w § 1 – 3, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na jego stan psychiczny

art. 185b k.p.k.

Świadka, który w chwili przesłuchania ukończył 15 lat przesłuchuje się „przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie tej czynności na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku” (art. 177 § 1a k.p.k.), gdy zachodzi uzasadniona obawa, że bezpośrednia obecność oskarżonego mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania świadka lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny.

Ważne! Szczególnego trybu przesłuchania nie stosuje się do świadka współdziałającego w popełnieniu czynu zabronionego (por: art. 185b § 3 k.p.k.)

Świadek anonimowy – art. 184 k.p.k.

- Utajnienie danych pozwalających na identyfikację świadka może nastąpić na jego wniosek lub z urzędu (z inicjatywy organu procesowego)
 - ale nie można nikogo zmusić do bycia świadkiem anonimowym
- Przesłanki nadania statusu świadka anonimowego:
 - uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub osoby dla niego najbliższej
- Konieczne jest uprawdopodobnienie zaistnienia przesłanek wskazanych w art. 184 § 1 k.p.k. Postanowienie anonimizacji („zachowaniu w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka, w tym danych osobowych) wydaje sąd a w postępowaniu przygotowawczym – prokurator

Świadek anonimowy

- W razie utajnienia świadka przesłuchuje go **wyłącznie sąd lub prokurator**
 - sąd może zlecić dokonanie tej czynności sędziemu wyznaczonemu (art. 184 § 3 k.p.k.)
- Przesłuchanie odbywa się w miejscu i w sposób uniemożliwiający odkrycie tożsamości świadka
- **W postępowaniu przed sądem** udział w przesłuchaniu może uczestniczyć oskarżony razem z obrońcą i prokurator
 - świadka przesłuchuje się na zasadach określonych w art. 177 § 1a k.p.k. i w taki sposób by nie można było ustalić jego tożsamości (np. zmienia się tembr głosu, „pikseluje” twarz)
- Postanowienie SN z dnia 28 lutego 2006 r. (V KK 258/05) „Sądowe przesłuchanie świadka anonimowego powinno odbywać przy udziale oskarżonego i obrońcy, którzy powinni być powiadomieni o miejscu i czasie przesłuchania. Niedopuszczalne jest żądanie, aby przedłożyli oni sądowi na piśmie swoje pytania do świadka, które sąd zada mu podczas przesłuchania prowadzonego pod nieobecność tych podmiotów”.